

A photograph of three young children, a boy on the left and two girls in the center and right, looking towards the camera. The boy is wearing a light blue shirt, the girl in the center is wearing a yellow shirt and smiling broadly, and the girl on the right is wearing a green shirt. The background is a plain, light-colored wall.

II Varhaislapsuuden kehitys (1-6v.)

Kappaleet 5-8

5. Kognitiivinen keitys lapsuudessa

KOGNITIIVINEN TOIMINTA

= tiedonkäsittely

- esim. tarkkaavaisuus, havaitseminen, muisti, ajattelu, kieli jne.
- Kehittyy lapsuudessa nopeasti, mikäli olosuhteet ovat suotuisat: kognitiivisesti stimuloiva kasvuympäristö
 - Varhainen vuorovaikutus
 - Lapselle luetaan
 - Musiikkiharrastus
- Kehityspsykologian klassikot: Lev Vygotsky & Jean Piaget

Lev Vygotsky

- 1900-luvun alkupuolen venäläinen kehityspskologi
- Korosti sosiaalisen ympäristön merkitystä: kasvuympäristö joko nopeuttaa tai hidastaa kognitiivista kehitystä
- LÄHIKEHYKSEN VYÖHYKKEEN MALLI
 - Lapsen taidot voidaan jakaa kolmeen vyöhykkeeseen
 1. Taidot, joihin lapsi ei vielä kykene itsenäisesti
 2. Taidot, joihin lapsi kykenee aikuisen avustuksella = LÄHIKEHITYKSEN VYÖHYKE eli tila, jossa oppiminen tapahtuu
 3. Taidot, joihin lapsi kykenee itsenäisesti
-> lapsi oppii vähitellen tekemään asioita itsenäisesti
 - Lapsen ulkoisen puheen muuttuminen sisäiseksi puheeksi

Jean Piaget

- 1900-luvun jälkipuolen sveitsiläinen kehityspsykologi
- Teorian taustalla havainnot omista lapsistaan: lapset tekevät samansuuntaisia virheitä tietyn ikäisenä
- TEORIA AJATTELUN KEHITYKSESTÄ
 - Ajattelun kehitys perustuu biologiseen kypsymiseen
 - Ajattelu kehittyy iän myötä neljässä vaiheessa, joiden myötä ajattelu kehittyy laadullisesti
 1. SENSOMOTORINEN VAIHE (0-2v.)
 2. ESIOPERATIIVINEN VAIHE (2-6v.)
 3. KONKREETTISTEN OPERAATIOIDEN VAIHE (7-11v.)
 4. FORMAALISTEN OPERAATIOIDEN VAIHE (12v. ->)

- Ajattelun kehitykseen liittyvät käsitteet
 - SKEEMA = sisäinen malli
 - ASSIMILAATIO = skeemaan *sulautetaan* uutta tietoa
 - AKKOMODAATIO = skeemaa *muokataan* vastaamaan uutta tietoa
- Kritiikki: lasten kykyjen aliarviointi
 - Kritiikistä huolimatta isot linjat ovat edelleen yhteneviä nykytutkimuksen kanssa

Kuva: LinkedIn

PIAGET: LAPSEN TOIMINTA ERI AJATTELUN KEHITYKSEN VAIHEISSA

- SENSOMOTORINEN VAIHE 0-2-v.
 - Välittömät aistihavainnot ja oma kehittyvä motoriikka keskeisessä roolissa
- ESIOPERATIONAALINEN VAIHE 2-6-v.
 - Isot muutokset ajattelussa, sillä kieli kehittyi ilmaisen välineeksi
 - SYMBOLIFUNKTIO = ymmärrys asioiden useista merkityksistä
 - MIELEN TEORIA kehittyy
- KONKREETTISTEN OPERAATIOIDEN VAIHE 7-11-v.
 - Ajattelu vielä erittäin konkreettista sekä sananmukaista
- FORMAALISTEN OPERAATIOIDEN VAIHE 12-v. →
 - Konkreettinen ajattelu muuttuu abstraktimpaan suuntaan
 - Näkökulmanottokyky kehittyy

LEIKKI-IKÄ

- = keskilapsuus
- Ikävuodet 3-6, jolloin leikillä on kehityksen kannalta keskeinen rooli

Leikki psyykkisen työn välineenä

= leikki on terapiakeino

- Leikin kautta lapsi työstää sekä käsittelee
 - Traumaattisia kokemuksia: avioero, kuolema
 - Vaikeita tunteita: viha, suru

Kuva: Suomen Leluyhdistys

Leikin hyödyt

- Kognitiiviset hyödyt: leikki tukee havaintokykyä, kielen kehitystä, muistitoimintoja, ajattelutaitoja, päättelykykyä jne.
- Sosiaaliset hyödyt nukke- ja sääntöleikeistä:
 - Mielen teoria, neuvottelutaidot, oma vuoro

Eri ikäisten leikit

Ikäodotusten mukaiset leikkitaidot:

- Vauva: puuhastelevaa YKSINLEIKKIÄ
- n. 2-v: jäsentyneempää yksinleikkiä sekä RINNAKKAISLEIKKIÄ
- n. 3-v: juonellista yksinleikkiä sekä SIVUAVAA LEIKKIÄ
- n. 4-v: järjestäytynyt YHTEISLEIKKI
- Lapsi, jonka leikkitaidot eivät ole kehittyneet ikäodotusten mukaisesti: leikki on vaivalloista, ei keksi mitä leikkisi, toistavaa ja lyhytjänteistä

Erilaisia leikkejä

- Arkitilanteiden jäljittelyleikit, esim. kotileikki
- Roolileikit ja pukeutumisleikit
- Sääntöleikit
- Sotaleikit

ESINEKORVAAVUUS

Kuva: Suomen Leluyhdistys

TAAPERO

- 1-3-vuotias, synonyymi varhaislapsuuden ikäkaudelle
- Sana taapero tulee 1-3-vuotiaas *taapertavasta* kävelytyylistä.

LAPSUUSIÄN AMNESIA

- = lapsuusiän muistinmenetys
- Kolmesta ensimmäisestä ikävuodesta ei pääsääntöisesti jää muistikuvia: lapsuuden varhaisimmat muistot useimmilla noin 3-3,5 vuoden iässä
- Syynä säiliömuistin kannalta keskeiset rakenteet (esim. hippokampus), jotka eivät ole tarpeeksi kehittyneitä, jotta muistot voisivat jäsentyä kielelliseen muotoon sekä tallentua aivokuorelle

MIELLEN TEORIA

= ymmärrys siitä, että muilla ihmisillä on erillinen mieli sekä omat ajatukset ja tunteet

- Mielen teoria kehittyy vähitellen ikävuosien 2-4 aikana (taustalla Sally-Anne-tutkimukset)
- ennen mielen teorian kehittymistä lapsen ajattelu on egosentristä eli oman näkökulman ympärillä pyörivää: lapsi ei kykene hahmottamaan, että toisella ihmisellä on oma näkökulma asioihin
- kehittymistä voi edesauttaa kielellistä vuorovaikutusta tukemalla ja roolileikkeihin kannustamalla